

УДК 347.77

Шевчук О.О., доцент кафедри економічної безпеки
ННІПФПСКМ НАВС, майор міліції

Способи скоєння злочинів, пов'язаних з порушенням прав інтелектуальної власності та особливості їх документування підрозділами ДСБЕЗ МВС України

Стаття присвячена проблемам розвитку злочинності у сфері інтелектуальної власності, вивченню способів скоєння цих злочинів та розробці конкретних заходів щодо протидії правопорушенням та злочинам в сфері інтелектуальної власності.

Ключові слова: способи скоєння злочинів, інтелектуальна власність, документування.

Статья посвящается проблемам росту преступности в сфере интеллектуальной собственности, изучению способов совершения этих преступлений и разработке конкретных мероприятий по борьбе с правонарушениями и преступлениями в сфере интеллектуальной собственности.

Ключевые слова: способы совершения преступлений, интеллектуальная собственность, документирования.

The article is devoted to the problems of increased crime in the area of intellectual property, to study ways of committing these crimes and rozrobotke of specific measures to combat offenses and crimes in the sphere of intellectual property.

Keywords: how to commit crimes, intellectual property documentation.

Актуальність теми. Проблема забезпечення надійного захисту прав інтелектуальної власності в Україні останнім часом набула значної актуальності. Від її ефективного вирішення залежить збереження та примноження інтелектуального потенціалу, культурної спадщини, міжнародного авторитету країни, а також покращення криміногенної ситуації в нашій державі [1].

Виклад основного матеріалу. Вивчення динаміки та структури злочинів у сфері інтелектуальної власності сприяло визначенню ключових елементів оперативно-розшукової характеристики злочинів даної категорії, які суттєво впливають на організацію і тактику діяльності підрозділів ДСБЕЗ МВС України.

Основне значення в структурі оперативно-розшукової характеристики мають способи вчинення злочинів, оскільки саме спосіб вчинення злочину є основою оперативно-розшукових версій. Вони обумовлюють причетність до його вчинення конкретних осіб (фігурантів оперативно розробки) і визначають напрями оперативно-розшукових дій, так і документування злочинних дій осіб [5].

У зв'язку з цим, форми злочинної діяльності у сфері інтелектуальної власності доцільно розглядати за способами злочинної діяльності, кожний з яких може включати декілька форм, що притаманні різним злочинам:

- пов'язані з незаконним виробництвом (з порушенням авторських прав) аудіо касет, відеокасет та подальше їх розповсюдження шляхом оптової торгівлі;
- пов'язані з видавничою справою;
- пов'язані з незаконним ввезенням та подальшим розповсюдженням шляхом оптової продажі контрафактних компакт-дисків з записом музики, фільмів та комп'ю-

терних програм;

- незаконне виробництво, експорт дисків для лазерних систем зчитування, імпорту обладнання та сировини для їх виробництва;

- порушення авторських прав на ринку комп'ютерного, програмного забезпечення (так зване комп'ютерне піратство), яке має дві основні форми: використання комп'ютерного програмного забезпечення без дозволу правовласників; розповсюдження контрафактних продуктів шляхом використання телекомунікаційних програм, а також міжнародних каналів зв'язку [3];

- виробництво фальсифікованої продукції з незаконним використанням знаків для товарів та послуг (товари народного споживання, продукти харчування, побутова хімія тощо);

- незаконне використання об'єктів промислової власності без дозволу право власників [4].

Аналіз пошукової діяльності оперативних підрозділів дозволив визначити основні як основні складові елементи незаконного обігу об'єктів інтелектуальної власності так і оперативно-службову діяльність оперативних підрозділів щодо документування цього злочину [7].

Законодавець визначив ознаки незаконного обігу об'єктів інтелектуальної власності (первинного та похідного типу), що вказують на спосіб вчинення злочину та характер злочинних дій [2]. Оперативно-розшукові заходи, в першу чергу, повинні бути націлені на виявлення підпільних цехів, що виробляють контрафактну продукцію, місця її комплектації та зберігання. Чітке відокремлення зазначених елементів дозволяє: встановити осіб, які готують, вчинюють або вчинили зазначені злочини; визначити наявність ознак злочинів та конкретні об'єкти злочинного зазіхання; проаналізувати отриману інформацію та провести заходи щодо їх перевірки (як самостійно оперативним співробітником, так і за допомогою негласних джерел) і таким чином отримати підстави для проведення оперативно-розшукових заходів відносно осіб, які вчинюють злочини, пов'язані з порушенням прав інтелектуальної власності [8].

Документування злочинних дій осіб, які обґрунтовано підозрюються у вчиненні зазначених злочинів (в межах оперативної розробки), ми пропонуємо здійснювати за трьома основними напрямками: фіксація подій (фактів) вчинення злочину; фіксація дій осіб, які підозрюються у скоєнні злочину (а також осіб, які в подальшому можуть визнаватися свідками або потерпілими при розслідуванні); фіксація предметів та документів (які при розслідуванні можуть бути визнані речовими доказами), що включають в себе певні категорії оперативно-розшукових заходів.

Особливості тактики документування пов'язані з різноманітними оперативно-тактичними ситуаціями, що виникають на різних етапах розробки. Оперативна перевірка проводиться в умовах неочевидності, за яких оперативні працівники не мають конкретної інформації про спосіб вчинення злочину [5]. Мета оперативної перевірки – встановити осіб злочинців, визначити спосіб вчинення злочину та інші обставини. Якщо при отриманні та оперативній перевірці інформації складаються певні оперативні ситуації, то на момент прийняття рішення про проведення оперативно-розшукових заходів, оперативні працівники мають перевірену інформацію про підозрюваних (або взагалі визначаються конкретні особи, які вчинили злочин), конкретизуються способи та шляхи вчинення злочину, звужується коло осіб, які можуть бути визначені свідками

тощо.

Саме ці особливості дозволяють визначити конкретні оперативні ситуації, що складаються в процесі документування злочинів у сфері інтелектуальної власності, а саме:

- контрафактну продукція виготовляється на легальному підприємстві, але в більшій кількості ніж це передбачено договором з правовласником, а надлишок реалізується;
- контрафактну продукція надходить з-за кордону контрабандними каналами і реалізується з відповідними документами прикриття (фіктивними угодами з закордонними представниками правовласників), чи без таких;
- контрафактну продукція виробляється на нелегально діючому підприємстві (так званому „цеху”) з подальшою реалізацією.

Висновки. Отже кожен із зазначених напрямів документування обумовлює тактику діяльності підрозділів ДСБЕЗ щодо документування злочинів у сфері інтелектуальної власності, вибір тактичних прийомів отримання та фіксації інформації, а також шляхи подолання проблем, які виникають при проведенні оперативно-розшукових заходів у кожній оперативно-тактичній ситуації, що склалася.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Закон України про власність: прийнятий 7 лютого 1991 року № 697-XII // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - № 20. - Ст. 249.
3. Закон України про авторське право та суміжні права: прийнятий 23 грудня 1993 року № 3792-XII // Відомості Верховної Ради України. - 1994. - № 13. - Ст. 64.
4. Закон України про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів та фонограм, комп'ютерних програм, баз даних: прийнятий 23 березня 2000 року № 1587-III // Відомості Верховної Ради України. - 2000. - № 24. - Ст. 183.
5. Закон України про оперативно-розшукову діяльність: прийнятий 18 лютого 1992 року № 2135-XII // Відомості Верховної Ради. - 1992. - № 22. - Ст. 303.
6. Закон України про захист від недобросовісної конкуренції: прийнятий 7 червня 1996 року № 236/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 36. - Ст. 164.
7. Закон України про охорону прав на знаки для товарів і послуг: прийнятий 15 грудня 1993 року № 3689-XII // Відомості Верховної Ради. - 1994. - № 7. - Ст. 36.
8. Белоусов А.С. Особливості виробництва окремих слідчих дій по злочинах, пов'язаних з порушенням авторських і суміжних прав. // <http://www.crime-research.ru/articles/Belous0105>.